

נוכל להעמיד את המשנה אלא אליבא דרבי יהודה, כאמור לעיל.

אבל אותו התנא ששנה לפני רב שהמבשל בשבת מותר, לא דיבר באופן שהיה כאן חולה מבעוד יום ולכן השתיקו רב, כיון שאז גם רבי מאיר מודה שאסור לאכול מהבהמה משום מוקצה.

ומקשינן: **אי הכי**, שמשנתנו מדברת באופן שיש כאן חולה, **מאי טעמא דרבי יהודה דאמר** לאכול מהבהמה בו ביום? שהרי כל הטעם של רבי יהודה הוא כדי שלא ליהנות מדבר שנעשה בעבירה של מלאכת שבת, וכאן הלא היה מותר לכתחילה לשחוט לחולה בשבת!?

ומתריצין: משנתנו מדברת **כגון שהיה לו חולה מערב שבת, והבריא בשבת!** ולאחר שהבריא שחטו את הבהמה [בשוגג] ונעשה איסור בשחיטה זו. לכן אסורה באכילה לרבי יהודה.

ואילו לרבי מאיר היא מותרת באכילה, שלא אסר רבי מאיר מעשה שבת שנעשה בשוגג.

ומכל מקום, לפי רבי מאיר אין לאסור את הבהמה משום מוקצה, כיון שה"מוקצה" לכל השבת נקבע בבין השמשות של ערב שבת, וכל שלא חל עליו אז תורת מוקצה לא אמרינן בו "מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא". ובהמה זו לא היתה מוקצה בבין השמשות שהרי אז עדיין לא הבריא החולה, והיתה הבהמה מזומנת לשחטה עבורו אלא רק בשעה שהבריא החולה נעשית הבהמה מוקצה, ומשעה שהיא נשחטה בשוגג והותרה לאכילה, יורד

לאכול אותו חי, ולכן אין עליו איסור מוקצה, כיון שבין השמשות היה ראוי לאכילה. **אבל השוחט בשבת דאין הבהמה ראוי לכוס**, לאכלה קודם שחיטה, **לא** אמר רבי מאיר שהיא מותרת בו ביום. שאף על פי שאין לאסור אותה בגלל מלאכת שבת שנעשתה בה הרי יש על הבהמה איסור מוקצה, כיון שבין השמשות של ערב שבת היא היתה מוקצה מחמת שלא היתה ראויה לאכילה.

ומקשינן: **והא מתניתין, ד"שוחט" הוא?** שבמשנתנו ה"שוחט בשבת" שנינו ולא "המבשל בשבת", **ואמר רב הונא, דרש חייא בר רב משמיה דרב: אסורה באכילה ליומא**, ביום השבת. **ונסבין חבריא למימר** שרב סובר שמתניתין **רבי יהודה היא**. שרק לדעתו של רבי יהודה נאסרה הבהמה שנשחטה בשבת מלאכלה בו ביום.

הא לדעת **רבי מאיר, שרי לאכלה היום!** וקשה לרב נחמן בר יצחק, האומר שרב השתיק את התנא לפי שהוא סובר שבנשחטה בשבת מודה רבי מאיר שאסור לאכול הבהמה בו ביום, משום מוקצה!?

ומתריצין: **כי שרי רבי מאיר, והיינו** — הא שאמר רב, שלפי רבי מאיר מותר לאכול הבהמה בו ביום, מיירי **כגון שהשוחט היה לו חולה מסוכן מבעוד יום, והותר לשחוט עבורו בשבת**. ועל כן אין איסור מוקצה על בהמה זו שנשחטה בשבת עבור החולה, לפי שהיא מזומנת מבעוד יום לכך שישחטה בשבת.

אלא, שיש לאסור אותה מטעם אחר, כדי שלא ליהנות ממלאכת שבת. ואם כן, לא

מעליה איסור מוקצה. (119)

אמר רב פפא: פעמים שהשוחט לחולה מותר לבריא לאכול מהבשר. כגון שהיה לו חולה מבעוד יום ולא הבריא בשבת, שאין כאן איסור מוקצה, שהרי הבהמה מזומנת מערב שבת לשחיטה עבור החולה. וגם לא איסור הנאה ממלאכת שבת, שהרי היה מותר לכתחילה לשחוט עבור החולה.

ופעמים שהמבשל לחולה בשבת אסור לבריא לאכול מהתבשיל, כגון שנחלה החולה בשבת וקצין לו מהמחובר לקרקע דלעת ובישלה. שאף על פי שהיה מותר לו לתלוש עבור החולה, מכל מקום הדלעת מוקצה היא, לפי שבבין השמשות של ערב שבת לא היתה ראויה לאכילה שהיה אסור לתלוש אותה מהמחובר. ומכיון שהחולה עדיין לא נחלה בערב שבת אין לומר שהדלעת היתה מוכנה ועומדת מערב שבת לכך שתיתלש עבורו בשבת.

אמר רב דימי מנהרדעא: הלכתא — השוחט לחולה בשבת והחולה חלה אתמול ועדיין לא הבריא היום, מותר לבריא לאכול מהבשר באומצא, מבלי לבשלו בשבת, שאין כאן לא איסור מוקצה ולא הנאה ממלאכת שבת.

מאי טעמא לא נגזור שמא כשהוא שוחט עבור החולה ישחוט גם עבור הבריא?

כיון דאי אפשר לאכול בזית בשר מהבהמה בלא שחיטה של כל הבהמה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט! שלא שייך לחשוש שמא תוך כדי השחיטה עבור החולה יוסיף במלאכת השחיטה עבור

ומה שאמרנו, שלכן השתיק רב את התנא ששנה לפניו, משום ששונה הדין בשוחט בשוגג בשבת ממבשל בשבת, שבשוחט יש מלבד האיסור של נהנה ממלאכת שבת עוד איסור של מוקצה, ענין זה הוא, כי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב, ואמרי ליה, אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב. שמתוך דבריהם למדנו שכך אמרו בשמו של רב:

השוחט לצורך חולה בשבת, והחולה הזה היה בריא אתמול והיום בשבת חלה, הרי אף על פי שלא נעשה כאן איסור של מלאכת שבת, מכל מקום אסור לבריא לאכול מהבהמה משום מוקצה. לפי שאתמול לא היתה הבהמה מזומנת ועומדת לישחט בשבת, שהרי עדיין לא היה חולה.

אבל, המבשל בשר [שנשחט לפני שבת] לחולה בשבת אפילו אם החולה נחלה רק בשבת, מותר לבריא לאכול מהתבשיל!

מאי טעמא?

האי ראוי לבוס, הבשר השחוט היה ראוי לאכלו גם קודם בישולו, הלכך אינו מוקצה, שהרי גם אתמול בערב שבת היה ראוי לאכילה [ומלאכת שבת גם אין כאן, שהרי מותר היה לבשל לצורך החולה].

והאי, אינו ראוי לבוס. הבשר של בהמה שנשחטה בשבת אינו ראוי לאכילה קודם שחיטה, ולכן הוא מוקצה, שהרי אתמול הוא לא היה ראוי לאכילה.

גמרא:

מוכיחה הגמרא: מדקתני במשנתנו "שוחט במגל יד", ולא קתני "שוחטין במגל יד", משמע, **דיעבד, אין, שרק** בדיעבד כשרה השחיטה בהם, אבל **לכתחילה לא** ישחוט בהם.

והשתא תיקשי: **בשלמא במגל יד** ניחא שאין לשחוט בו לכתחילה, כיון שצדו האחד פגום. ואף שהוא שוחט בצד החלק יש לחשוש **דלמא אתי למיעבד** השחיטה באידיך **גיסא** בצד הפגום.

אלא צור וקנה, דמשמע ממתניתין, **דלכתחילה לא** ישחוט בהם, **ורמינהו** סתירה לכך מהא **דתניא**: בכל שוחטין, בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה, צלע של קנה החתוך לאורכו. ומדקתני "בכל שוחטין" משמע שאפילו לכתחילה מותר לשחוט בצור וקנה, וקשיא אמתניתין?

ומתריצין: **לא קשיא. כאן**, ברייתא שמתירה לכתחילה, מיירי **בתלוש** שהצור והקנה לא היו מחוברים לקרקע. **כאן**, משנתנו שאוסרת לכתחילה, מיירי **במחובר** לקרקע.

דאמר רב כהנא: השוחט בדבר המחובר לקרקע — **רבי פוסל** את השחיטה, **ורבי חייא מכשיר**.

ומשנתנו סוברת כרבי חייא, המכשיר במחובר, ואף על פי כן לכתחילה לא ישחוט במחובר. משום **דעד כאן לא קא מכשיר רבי חייא אלא בדיעבד**, כדמשמע מהלשון "השוחט במחובר", **אבל לכתחילה לא**.

ודנה הגמרא: **במאי אוקימתא?** כשיטת מי העמדנו משנתנו? **כרבי חייא**, ואמרנו

הבריא שהרי בשביל אותו הכזית שהחולה יאכל צריך את כל מלאכת השחיטה של הבהמה הזאת.

אבל, **המבשל לחולה בשבת, אסור לבריא** לאכול מהתבשיל. ואפילו באופן שאין איסור מוקצה ולא הנאה ממלאכת שבת. **גזירה שמא** תוך כדי בישול לחולה **ירבה בשבילו**, יוסיף המבשל ככמות האוכל המתבשל כדי שהבריא גם הוא יאכל ממנו.

מתניתין:

א. השוחט במגל יד, שמשתמשים בו בשני הצדדים, בצידו האחד הוא חלק כמו סכין ובצידו השני יש בו פגימות, והוא שחט בצד החלק, או **בצור**, באבן חדה, או **בקנה** של עץ חד, **שחיטתו כשרה**.

ב. הכל שוחטין, ולעולם שוחטין, ובכל שוחטין (כל זה יבואר בגמרא) **היין ממגל קציר** שקוצרים בו התבואה, ומשתמשים בו רק בצד אחד, ובאותו צד יש בו פגימות, שכולן כפופות ונוטות לצד אחד בשיפוע. **והמגירה**, סכין מלא פגימות העומדות ישר, **והשינים** שתי שינים המחוברות ללחי הבהמה ואוחז בלחי [התלוש מהבהמה] ושוחט עם השינים. והריוח שבין השינים הרי הוא כסכין פגומה, **והציפורן**, שהיא מחוברת לגוף האדם. השוחט בכל אלו שחיטתו פסולה **מפני שהם חונקין** שמחמת הפגימות שבהן אינן חותכין את הסימנים שבצואר הבהמה אלא קורעין אותם.

וטעם זה אינו אמור לגבי צפורן, שהפסול מחמת שהוא מחובר לגוף.

שדוקא בדיעבד הוא שמכשיר רבי חייא במחובר.

בדיעבד משום דמיירי במחובר, מני היא? לא רבי ולא רבי חייא!

ומקשינן: אלא הא דתניא, בכל שוחטין, בין בתלוש בין במחובר, בין שהסכין נמצאת למעלה, על צואר הבהמה, וצואר הבהמה הוא למטה, מתחת לסכין, דהיינו ששחט כרגיל, בין שהסכין למטה, מתחת לצואר, וצואר הבהמה למעלה, על הסכין, שגם בצורה כזאת מותר לשחוט, ואין אנו חוששין שמא מכובד הצואר על הסכין ייחתך הצואר בבת אחת טרם שיעשה הולכה והבאה עם הסכין.

דאי רבי חייא האמר: אפילו לכתחילה כשר במחובר ואי רבי האמר: אפילו דיעבד נמו לא כשר במחובר?

ומתרצינן: לעולם רבי חייא סבר שאפילו לכתחילה כשר במחובר כפי שאמרנו, ומתניתין דקתני "השוחט" דמשמע רק דיעבד — רבי היא. שרבי מודה דבדיעבד כשרה השחיטה במחובר.

והשתא תיקשי: ברייתא זו, דקתני בה "בכל שוחטין", דמשמע שמותר אפילו לכתחילה לשחוט במחובר, מני היא? לא רבי ולא רבי חייא!

ותמהינן: קשיא דרבי אדרבי. שהרי רב כהנא אמר לעיל שרבי פוסל במחובר, ומשמע שאפילו בדיעבד פסול!?

ומתרצינן: לא קשיא:

דאי רבי חייא, הרי אמרנו שהוא סובר שהמחובר כשר דיעבד אין, לכתחילה לא.

כאן, מה שרב כהנא אמר שרבי פוסל אפילו בדיעבד במחובר מעיקרו. כששחט בדבר שמעולם לא היה תלוש אלא מתחילת ברייתו הוא מחובר לקרקע.

אי רבי, האמר: אפילו דיעבד נמי לא כשר אם שחט במחובר?

כאן, משנתנו, שרבי מכשיר בדיעבד, מיירי ששחט בדבר שהיה קודם תלוש ולבסוף חיברו לקרקע.

ומתרצינן: לעולם ברייתא רבי חייא היא. אלא שרבי חייא סובר שאפילו לכתחילה מותר לשחוט במחובר. והאי דקמיפלגי בדיעבד, ולכך נשנתה מחלוקת רבי חייא ורבי בלשון דיעבד, כדמשמע מדקתני "השוחט במחובר", [על אף שרב חייא מכשיר אפילו לכתחילה] הוא להודיעך כחו דרבי, שאפילו בדיעבד פוסל במחובר.

ומנא תימרא דשני לן שיש להבדיל בין מחובר מעיקרו לבין תלוש ולבסוף חיברו?

מכאן יש ללמוד כן:

ואכתי מקשינן: אלא מתניתין, דקתני "השוחט... בצור ובקנה", דמשמע דיעבד, אין, לכתחילה לא, והעמדנו לעיל משנתנו שלכן לא הכשירה בצור ובקנה אלא רק

דתניא: השוחט במוכני, גלגל שחיבר לו סכין, והאדם מסובב את הגלגל ושוחט — שחיטתו כשרה.

ואם שחט במחובר לקרקע — שחיטתו

כשרה.

ואם נעץ סכין בתוך הכותל ושחט בה על ידי שהולך והביא את צואר הבהמה על הסכין — שחיטתו כשרה!

ואם היה צור יוצא מן הכותל, שהיתה אבן חדה בולטת מבין אבני הכותל, או שהיה קנה עולה מאליו, שלא נטע אותו אדם אלא צמח מאליו, ושחט בו — שחיטתו פסולה!

א-טו ומסקינן הראיה: קשיין אהרדי ברייתא זו סותרת עצמה. שברישא קתני שהשוחט במחובר לקרקע שחיטתו כשרה, ובסיפא תני השוחט בצור וקנה המחוברים לקרקע שחיטתו פסולה?!

אלא לאו, שמע מינה: שאני בין מחובר מעיקרו, כגון הצור שיוצא מהכותל שלא נבנה על ידי אדם אלא חפרו בקרקע ונתהוה שם מאליו כותל. וכן הקנה צמח מאליו, שבאלו פסולה השחיטה אפילו בדיעבד, לבין תלוש ולבסוף חיברו, שבוה מדברת הברייתא ברישא, שאז השחיטה כשרה בדיעבד.

שמע מינה, שאכן יש לחלק בין מחובר מעיקרו לבין תלוש ולבסוף חיברו, ואם כן, יש לומר שרבי גם הוא סובר כן, ונתיישבה הסתירה שמצאנו לכאורה בדבריו.

אמר מר: השוחט במוכני שחיטתו כשרה.

ומקשינן: והתניא: שחיטתו פסולה?

ומתריצין: לא קשיא: הא דקתני שחיטתו כשרה, בסרנא דפחרא, בגלגל שהאדם מסובב אותו והסכין מחובר אליו,

שהשחיטה נעשית מכח האדם לפיכך היא כשרה. הא דקתני שחיטתו פסולה, בסרנא דמיא. בגלגל שמסתובב מכח זרם המים, שהשחיטה לא נעשית שם מכח האדם לפיכך היא פסולה. שהשחיטה צריכה להיעשות בידי אדם.

ואיבעית אימא: הא והא, שתי הברייתות, מדברות בסרנא דמיא. ולא קשיא: הא דקתני כשרה — בכח ראשון, שהאדם הסיר את המעצור המונע מהמים לזרום ומיד כשהתחילו המים לזרום ולהניע את הגלגל נשחטה הבהמה מהגלגל, שזה נחשב שהשחיטה נעשתה מכח אדם ולכן השחיטה כשרה. הא דקתני פסולה — בכח שני, לאחר שהגלגל הסתובב פעם ופעמים, אז נשחטה הבהמה, שזה כבר נחשב שהשחיטה נעשתה מכח המים, ולכן היא פסולה.

וחילוק זה בין כח ראשון לכח שני מצינו במקום אחר, וכי הא דאמר רב פפא: האי מאן דכפתיה לחבריה כפתו בחבלים, ואשקיל עליה בידקא דמיא, שפתח סכר מים, ועל ידי כך הטא את זרם המים לעברו, ומית על ידי שטבע במים, חייב הכופת משום רוצח.

מאי טעמא הוא חייב, והלא נהרג מכח המים, והאדם אינו אלא גורם בדבר?

משום דגירי דידיה הוא דאחני ביה, כאילו הוא ירה בו חץ. לפי שכח המים הללו שהטה אליו נחשב כחצים שלו, והרי זה כאילו הרגו בידיים ממש, ולא כ"גרמא".

והני מילי שנחשב כרוצח בידיים, דוקא בכח ראשון. שכפת אותו סמוך למוצא המים מהסכר והמים באו אליו מיד כשהטה אותם